

MÉG EGYSZER A KOSSUTH ÉVFORDULÓRÓL

Kossuth szelleme Sárospatakon

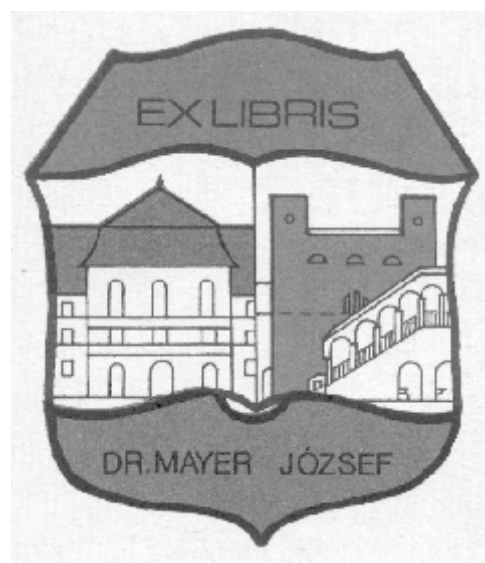
Fery Antal fametszete, X2

Lapunk előző számában (2002/3) Kossuth Lajos születésének kétszázadik évfordulója kapcsán láthattuk azt az igen gazdag összeállítást, amely bemutatta Kossuthnak és kortársainak a megjelenítését kisgrafikákon és ex libriseken. Ebből is kitűnt, hogy e munkák nagy része olyan grafikusművészek műhelyéből került ki, akik vagy Zemplén megyéből származnak, vagy életük során valamilyen kapcsolatba kerültek ezzel a tájegységgel, a Sárospataki Református Kollégiummal, a tokaji hegyvidékkel, a megye híres műemlékeivel és intézményeivel, stb. A kisgrafikák egy másik, jelentős részét pedig olyan gyűjtők rendelték és csináltatták a művészekkel, akik szintén innen származtak vagy pataki és sátoraljaújhelyi diákok, tanárok, lelkészek, stb. voltak, így erősen kötődtek e helyekhez és az itteni hagyományokhoz.

Hogy csak a legismertebbeket említsük, pl. *Fery Antal*, a magyar ex libris művészet egyik legnagyobb, immár klasszikus mestere Szerencsen született és életművében több mint félszáz ex libris és grafika idézi e tájat, Kossuth alakját és azokat a helyszíneket, ahol született, tanult és tevékenykedett. *Imre Lajos* grafikus- művész egész kisgrafikai sorozatot készített a pataki Kollégiumról, alapításának 450-edik évfordulója alkalmából. De említhetjük a közelmúltban elhunyt kiváló művészt, *Czinke Ferencet*, akinek fa- és linómetszetű grafikáin is oly gyakran megjelennek ezek a témák. Érdekességként meg kell említenünk, hogy a pataki Kollégium két rajztanára: *Bálint József* a 20. század első felében, *dr. Bertha Zoltán* pedig a második felében, bár festőművészek voltak, de szintén készítettek néhány ex librist. A gyűjtők közül talán a legismertebb *dr. Petrikovits László* szerencsi orvos volt, akinek számos különféle gyűjteménye mellett ex libris gyűjteménye is jelentős, vagy a volt pataki diák *Béres Ferenc* ének- művész, aki már életében Sárospatak városának adományozta műgyűjteménye nagy részét. De hogy marad- junk a házunk táján, lapunk főszerkesztője: *Király Zoltán*, és szerénységem is Patakon végeztük középis- kolai tanulmányainkat, s ez a kötődés meg is jelenik ex libriseinken.

Mint ismeretes, Kossuth Lajos a zempléni Monok községben született 1802. szeptember 19-ikén. Így természetesen gyermek és ifjúkorát itt és a magyar Felvi-

patakon tanult. Miután Mária Terézia rendelkezése alapján létrejön a négy magyarországi jogakadémia (Debrecen, Sárospatak, Pápa és Kecskemét), a hazai jog tanításában különösen a Sárospataki Főiskola jeleskedik, mivel itt tanított a magyar jogtörténeti tanszék híres professzora, *Kövy Sándor*, aki 38 esztendei oktató-nevelő munkájával iskolát teremtett, fiatal jogá szok egész sorát képezte. E Jogakadémián tanult Kossuth is, szeme itt szokott a fényhez, fejlődő szelleme itt merült bele először a sorskérdésekbe, kapott jó politikai eligazítást Kövy professzor óráin, itt szívta magába a független magyar állam, a haladás eszményét és a szabadság szeretetét. Sárospatakon a kollégium bejáratának boltozata alatt relief ábrázolja a nevezetes esetet Kövy és Kossuth között. Egyszer Kossuth indítványára vele együtt több joghallgató átrándult a szomszédos Újhelyre egy báli mulatságra és másnap az órákon nem jelentek meg. A szigorú professzor aztán kérdőre vonta a mulasztókat és az őszinte vallomásokból kiderült, hogy Kossuth volt a kezdeményező, mire ő dorgálásként a következő szavakkal fordult kedves tanítványához: "Amice Kossuth, magából még nagy országháborító leszl!"

Bertha Zoltán, klisé

Miután Kossuth 1824-ben Pesten ügyvédi vizsgát tett, 1824-1832 között Zemplén megyében ügyvéd, sőt 1831 júniusában a sátoraljaújhelyi vármegyei közgyűlésen a lengyelek mellett mondott beszédével kezdődött közéleti szereplése. Nem véletlen tehát, hogy kultuszának egyik megteremtője és táplálója éppen Patak lett. Már az 1848-as napokban büszkéek voltak itt a diákok nagy elődjükre, de Kossuth is meleg hálát érzett a Főiskola iránt. A pataki diákság később is erős ragaszkodását fejezte ki pl. abban az "emlékiratában", amelyet 1884-ben küldtek el neki a száműzetésbe. Majd a Pataki Jogászegylet 1889-ben tiszteletbeli "dísztagjává" választotta és őt erről díszes oklevélben értesítették. A tanári kar szintén oklevelet küld neki, amelyben azt írják: "A Gondviselés kiváló kegyének köszönhetjük, hogy a Rákócziak iskoláját Kossuth történelmi nagy nevével gazdagabbá tette"

Sólyom Sándor linómetszete, X3

1890-ben testvére, Kossuth Lujza meglátogatta a Jogakadémiát, ahol a fogadáskor azt tapasztalhatta: "sehol úgy nem szeretik Kossuthot, mint Patakon". Az ifjúság 1892-ben emléktáblával jelöli meg a házat, amelyben joghallgatóként lakott, 1894-ben, a nagy temetésen pedig Patak jogáshallgatói küldöttséggel képviseltették magukat és hat hetes gyászt fogadtak. A város 1895-ben "a modern magyar állam megteremtőjének" emlékére Kossuth Alapítványt létesít, 1902-ben születésének

Imre századik évfordulóján nagy ünnepséget szerveznek. A pataki ifjak is részt vettek 1904-ben a pesti nagy Kossuth-ünnepségen, ahol sírjára a pataki vár faláról szedett borostyánlevelekből font koszorút helyeztek el. A pataki Jogakadémia tanácstermében pedig elhelyezik Deák Geyza tanár-festőművész Kossuthról készült festményét.

Sárospatak mindmáig vállalja Kossuth örökségét. Amikor 1951-ben a kommunista diktatúra megszüntette a Teológiai Akadémiát, majd 1952-ben államosították a Református Kollégiumot, a régi tanári kar még keresztülvitte, hogy az iskola híres Angol-internátusát Kossuth Kollégiumnak nevezzék el.

Az iskolakertben 1973-ban felavatták Kossuth Lajos szobrát, *Marton László* szobrászművész alkotását. Pár évvel ezelőtt pedig két volt pataki diák közbenjárásával és segítségével a Chichagoban élő, szintén volt pataki diák, a nagy műgyűjtő *Szathmáry Lajos* a pataki Rákóczi Múzeumnak ajándékozta híres, sok száz darabból álló Kossuth-relikvia gyűjteményét.

A pataki ifjúság legnagyobb ünnepének, március 15-ikének középpontjában mindig ott áll Petőfi mellett Kossuth alakja is, mint eszménykép. Ezt fejezi ki a pataki diákoknak az a levele is, amit még Turinba írtak Kossuthnak: "Életének minden pontja a legnagyobb fényben el nem érhető, de követésre méltó példaként áll előttünk!". Érthető ezek alapján, hogy a kisgrafikákon, a személyre szóló ex libriseken is oly gyakran idézik alakját és szellemét.

Mayer József

IN MEMORIAM VARGA MÁTYÁS

A magyar színházművészet kiemelkedő alakja, a kiváló grafikus, díszlettervező, keramikumművész, Kossuth-díjas, Kiváló Művész, Szeged város díszpolgára, a Kisgrafika Barátok Körének egykori elnöke, *Varga Mátyás* életének 92-ik évében eltávozott az élők sorából.

Budapesten született 1910. december 1-jén. Iparos édesapja szigorúan nevelte, de a gyermek Mátyás a ferencvárosi Koppány utcai lakásban fel-felmászva a diványra, gyakran gyönyörködött a falon függő festményben, Kézdi Kovács László sejtelmes színekben pompázó, ködös parkot, fákat és rózsabokrokat ábrázoló képében, amit édesanyja kapott nászajándékba. Vonzalmát a képekhez, de különösen a színházhoz az is befolyásolhatta, hogy a mama gyakran elvitte magával a Városi Színház és a Király Színház előadásaira.

A Gyáli úti polgári iskola pedagógusai jó érzékkel ösztönözték képességei kibontakozását. Edvi Illés Jenőttől és Hofbauer Károlytól elsajátította a rajzolás és a festés alapismereteit és tizennégy évesen már az önképzőkör díszletfestője. Ehhez édesanyjától is kap eszmei és gyakorlati segítséget: a konyhában együtt ügyeskedik össze a díszletelemeket.

Az Iparművészeti Főiskola díszítő-festő osztályában folytatja tanulmányait, ahol olyan kiváló osztálytársai vannak, mint *Fery Antal* grafikus, *Márk Tivadar* jelmeztervező, *Gyarmathy Miklós*, aki később a Folies Bergeres művészeti vezetője lett Párizsban, és *Tóth*

Szt. Antal. Varga Mátyás linómetszete, X3